LÄÄNEMAA ETTEVÕTLUSSTRATEEGIA JA TEGEVUSKAVA

SA Läänemaa

November 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS JA METODOLOOGIA **3**
LÄHTEOLUKORD **6**
Maakonna põhinäitajate lühiülevaade 6
Tööstusalad 13
Ettevõtluse tugistruktuuride ökosüsteem 16
Arengueeldused ja väljakutsed 17
ETTEVÕTLUSSTRATEEGIA **20**
Visioon 2035 20
Strateegilised tulemused ja mõju 20
Kliendid ja väärtuspakkumine 20
Sisemised protsessid ja valdkondlikud arendused 21
Fookus A: Kohaliku majanduse tugevdamine *21*
Fookus B: Uued majanduse kasvumootorid ja tulevikutehnoloogiad *21*
Fookus C: Turundus, lobby ja võrgustumine *21*
Baasvõimekus ja taristu 21
Taristu ja elukeskkond *21*
Ökosüsteem, juhtimine ja rahastus *22*
Strateegia põhimõõdikud 22
TEGEVUSKAVA **24**

SISSEJUHATUS JA METODOLOOGIA

Lääne maakonnas vajab ettevõtlusvaldkond senisest suuremat tähelepanu. **Peamisteks kitsaskohtadeks on väike elanike arv, ressursside piiratus ja vähene kättesaadavus. Tulemuseks on ettevõtete ebapiisav tootlikkus ning nende poolt pakutavate toodete ja teenuste vähene konkurentsivõime.** Sellest tulenevalt jäävad ka vastavad näitajad (kaupade ja teenuste eksport ettevõtte kohta, ettevõtete lisandväärtus ettevõtte kohta jt) riigi keskmistest reeglina madalamaks.

Maakonna ettevõtluspotentsiaali ja ettevõtete konkurentsivõime parandamiseks on maakondlik arenduskeskus **SA Läänemaa** ette näinud vastava ettevõtlusstrateegia ning tegevuskava koostamise. **Strateegia eesmärk on leppida kokku konkreetsed sammud** (tegevused ja investeeringud) selleks, et tugevdada maakonna ettevõtlusvaldkonna positsiooni.

Kehtivas maakonna arengustrateegias 2035[1] on keskseks eesmärgiks seatud mitmekülgse ja konkurentsvõimelise majanduskeskkonna kujundamine. Visiooni järgi peab Läänemaa ettevõtlus pakkuma elanikele aastaringselt vaheldusrikast ja tasuvat tööd, looma kõrgemat lisandväärtust ning võimaldama väljakutseid ka kõrgharidusega ja eriteadmistega spetsialistidele. Oluline rõhuasetus on kohaliku ressursi säästlikul kasutamisel ja suuremal väärindamisel. Püstitatud on eesmärk, et Läänemaa elanike brutopalk jõuaks 2035. aastaks vähemalt Eesti keskmise tasemele ning maakonnas loodud sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta kasvaks võrreldes Euroopa Liidu keskmisega.

Läänemaa ettevõtlusstrateegia ja tegevuskava lähtub ühest küljest kehtivast maakonna arengustrateegiast, teisest aga täpsustab seda. Aasta jooksul tuleb maakondlikud arengudokumendid üle vaadata ning uuendada, käesoleva dokumendi näol on tegemist ettevõtlusvaldkonda käsitleva osaga. Seega saab ettevõtlusstrateegia koostamist käsitleda osana maakonna arengustrateegia uuendamisest. Omavalitsuste vastutusalasse kuuluvad tegevused tuleks ressursside planeerimise eesmärgil kajastada ka nende arengudokumentides.

Strateegia ja tegevuskava koostati kolmeetapilisena SA Läänemaa töötajate ja OÜ Cumulus Consulting konsultantide koordineerimisel (Tabel 1).

Tabel 1. Strateegia ja tegevuskava koostamise etapid

I Lähteolukorra analüüs	II Strateegialoome	III Tegevuskava koostamine
Dokumendi- ja andmeanalüüs: • Lääne maakonna majandusülevaated • Eesti Statistikaameti, Rahvastikuregistri, Rahandusministeeriumi, Eesti Maksu- ja	Strateegiaseminar 24.08.2026: • Läänemaa ettevõtluse visioon ja strateegilised eesmärgid • Prioriteetsed tegevused ja investeeringud	Temaatilised arutelud 28.09.2026: • Läänemaa terviseklastri tulevik • Läänemaa ettevõtluse ökosüsteemi praegune

[1] Lääne maakonna arengustrateegia 2035+. SA Läänemaa, 2023

I Lähteolukorra analüüs	II Strateegialoome	III Tegevuskava koostamine
Tolliameti andmed elanike, finantside ja ettevõtluse kohta		olukord ja lahendamist vajavad küsimused • Prioriteetsed tööstusalad
Suunised arengudokumentidest: • Lääne maakonna arengustrateegia 2035+ • Läänemaa turismi arengukava 2026–2030 • Haapsalu linna arengukava 2023–2036 • Lääne-Nigula valla arengukava 2024–2032 • Vormsi valla arengukava 2022–2030 • Vormsi ettevõtluse arendamise tegevuskava	Töörühma arutelud: • 18.08.2026: ○ Intervjuude kokkuvõte ○ Strateegia-seminari kavandamine • 11.09.2026: ○ Strateegia raamistiku arutelu	Töörühma arutelu 15.10.2026: • Tegevuskava Täiendavad arutelud osapooltega tegevuste konkretiseerimiseks: • Lääne-Nigula Vallavalitsus 20.10.2026 • Haapsalu Linnavalitsus 21.10.2026 • Kodukant Läänemaa 22.10.2026 • SA Läänemaa 22.10.2026 Töörühma arutelu 28.10.2026: • Tegevuskava
Sisendikorje osapooltelt: • Töörühma[2] arutelu 1.06.2026 (ootused strateegiale, lahendamist vajavad kitsaskohad, strateegia fookused, koostamise protsess) • Intervjuud ettevõtete, haridusasutuste, omavalitsuste jt asjassepuutuvate organisatsioonide esindajatega[3]		Vormistamine ja esitlemine

[2] Strateegia ja tegevuskava koostamise mõttekoda vahekokkuvõtete tegemiseks, otsuste langetamiseks ja suuniste andmiseks. Koosseis: Läänemaa ettevõtete nõukoja liikmed (Pal-Klaas AS, Haapsalu Uksetehas AS, Helland Baltic OÜ, Aikkon OÜ, Vee Ääres OÜ (Promenaadi Hotell), Haapsalu Seikluspark OÜ, Töötukassa Haapsalu osakond, Haapsalu Kutsehariduskeskus, Sihtasutus Läänemaa)

[3] **Ettevõtted:** Pal-Klaas, AS, Legend Hotels, Uuemõisa Invest, Haapsalu Seikluspark OÜ, AS Rannarootsi Lihatööstus, AS Haapsalu Uksetehas; **KOV-id:** Haapsalu Linnavalitsus, Lääne-Nigula Vallavalitsus, Vormsi Vallavalitsus; **haridusasutused:** TLÜ Haapsalu kolledž, Haapsalu Kutsehariduskeskus; **teised osapooled:** SA Läänemaa, Töötukassa, Kodukant Läänemaa

Dokument koosneb kolmest osast. Esimene käsitleb Läänemaa ettevõtlusvaldkonna tänast seisu – arvandmeid ning kvalitatiivseid hinnanguid väljakutsete ja arengueelduste kohta. Vastavalt olukorra analüüsile on teises osas püstitatud visioon ja eesmärgid. Kolmanda osa moodustab tegevuskava. Viimases on välja toodud mahukad arendus-tegevused ja investeeringud, mis teatud juhtudel eeldavad täiendavat spetsiifiliste plaanide, kontseptsioonide koostamist või analüüside läbiviimist. Seega tuleb tegevuskava käsitleda edasise töö lähtematerjalina, mis regulaarselt täpsustub.

Koostajad tänavad kõiki aruteludes osalejaid ja kaasamõtlejaid!

LÄHTEOLUKORD

Maakonna põhinäitajate lühiülevaade

Läänemaa moodustab Eesti majandusest ja rahvastikust väga väikese osa (Tabel 2). Maakonnas elab 1,5% Eesti rahvastikust ning seal asub 1,2% töötajatest, kuid panus Eesti sisemajanduse koguprodukti on veelgi väiksem – vaid 0,9%. Läänemaa osatähtsus Eesti majanduses edestab napilt vaid Hiiumaad. Sektoraalselt panustab Läänemaa Eesti põllumajandusse 2,3%, tööstusesse ja ehitusse 1,1% ning teenustesse 0,8% (Tabel 3).

Läänemaa majanduse **lisandväärtus**[4] on märkimisväärselt madalam Eesti keskmisest (SKP elaniku kohta on u 60% Eesti keskmisest). Absoluutnumbrites oli lisandväärtus töötaja kohta 2024. aastal Läänemaal 36,2 tuhat, Eesti keskmine aga 47,2 tuhat eurot[5]. Maakondade võrdluses positsioneerus Läänemaa viimasesse kolmandikku. Maakonna viimasest majandusanalüüsist selgub, et **2025. aastal olulist lisandväärtuse kasvu ei toimunud** – ettevõtete majandusaasta aruannetele tuginedes oli see 37,7 tuhat eurot[6].

Maakonna majanduslik jalajälg riiklikus plaanis on seega marginaalne.

Tabel 2. Lääne maakonna osakaal Eestis

Maakond	Osakaal rahvastikust 2026	Osakaal töötajatest 2025	Osakaal SKP-st 2024	Osakaal pindalast	Asustustihedus (el / km^2)
Harju maakond	**47,4%**	**54,7%**	**61,7%**	**10,0%**	**150**
Hiiu maakond	0,7%	0,5%	0,4%	2,4%	9
Ida-Viru maakond	9,4%	6,7%	6,8%	6,8%	43
Jõgeva maakond	2,0%	1,4%	1,2%	5,9%	11
Järva maakond	2,1%	1,8%	1,5%	6,2%	11
Lääne maakond	**1,5%**	**1,2%**	**0,9%**	**4,2%**	**11**
Lääne-Viru maakond	4,2%	3,5%	2,9%	8,5%	16
Põlva maakond	1,7%	1,2%	0,9%	4,2%	13
Pärnu maakond	6,4%	5,5%	4,3%	12,5%	16
Rapla maakond	2,5%	1,7%	1,4%	6,4%	12
Saare maakond	2,5%	1,9%	1,4%	6,8%	12
Tartu maakond	11,9%	13,6%	11,6%	7,7%	49
Valga maakond	2,0%	1,4%	1,1%	4,4%	14
Viljandi maakond	3,3%	2,9%	2,3%	7,9%	13
Võru maakond	2,5%	2,0%	1,5%	6,4%	12

[4] Iseloomustab ettevõtte või sektori võimet luua ühe töötaja panuse abil majanduslikku väärtust.

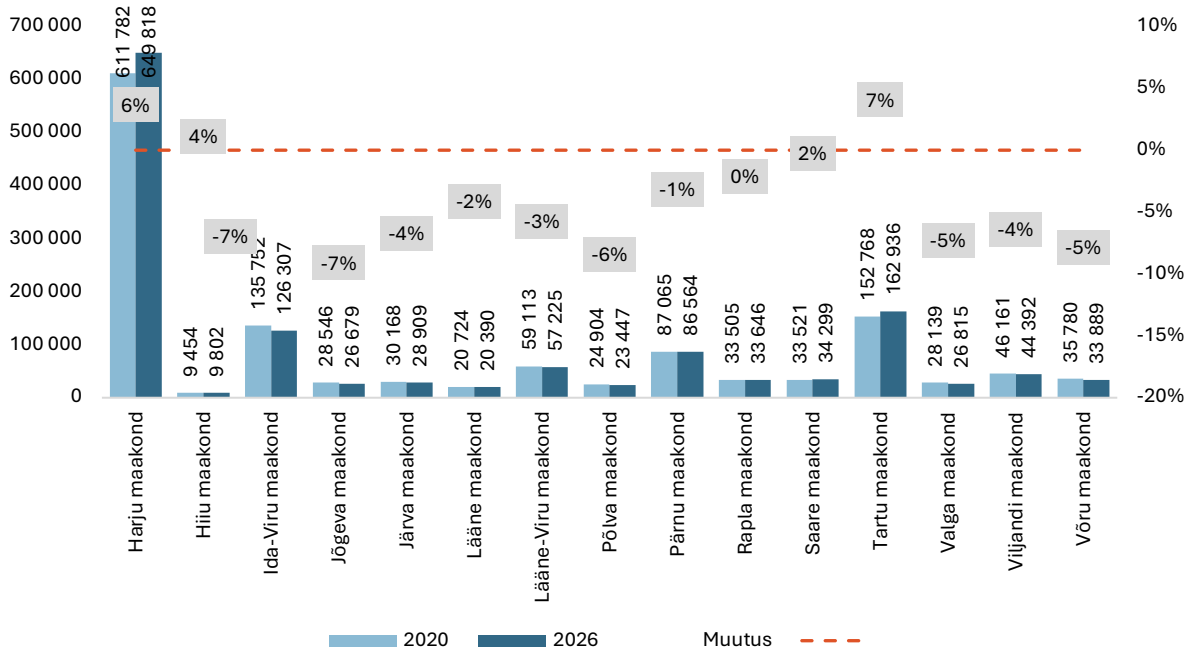
[5] Eesti Statistikaamet, tabel EM003

[6] Eesti Statistikaametil 2025. a üleriigilisi andmeid veel ei ole.

Tabel 3. Sisemajanduse koguprodukt 2024 (Eesti Statistikaamet)

Maakond	Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	Tööstus ja ehitus	Teenused	Lisandväärtus kokku
Harju maakond	9,5%	49,0%	68,9%	63,2%
Hiiu maakond	1,7%	0,4%	0,4%	0,4%
Ida-Viru maakond	3,9%	12,3%	4,0%	5,9%
Jõgeva maakond	6,3%	1,7%	0,9%	1,2%
Järva maakond	8,0%	2,1%	1,1%	1,4%
Lääne maakond	**2,3%**	**1,1%**	**0,8%**	**0,9%**
Lääne-Viru maakond	13,4%	3,6%	2,1%	2,7%
Põlva maakond	5,8%	1,0%	0,7%	0,9%
Pärnu maakond	10,1%	6,2%	3,5%	4,3%
Rapla maakond	4,8%	2,4%	1,0%	1,4%
Saare maakond	4,4%	1,9%	1,2%	1,4%
Tartu maakond	12,4%	11,9%	11,8%	11,8%
Valga maakond	4,4%	1,3%	0,9%	1,0%
Viljandi maakond	8,3%	3,3%	1,7%	2,2%
Võru maakond	4,7%	1,8%	1,1%	1,4%

Möödunud kuue aasta vaates on elanikkond vähenenud 10 Eesti maakonnas, kasvanud neljas (Harjumaal, Hiiumaal, Saaremaal ja Tartumaal) ja jäänud muutumatuks ühes (Joonis 1). Enim on elanikke kaotanud Ida-Virumaa ja Jõgevamaa (-7%). Lääne maakonna rahvastik on perioodil 2020–2026 kahanenud 4% (aastakeskmiselt -0,5%). Kõige kriitilisem on aga vanuseline struktuurimuutus: 19–64-aastaste ehk tööealiste arv on langenud tervelt 14%, samas kui 65+ vanuserühm on kasvanud 13%. Läänemaa ülalpeetavate määr (0,69) ja demograafilise tööturusurve indeks (0,72) on riigi ühed ebasoodsamad (Eesti keskmine 0,89).

Joonis 1. Rahvaarvu muutus maakondades 2020–2026 (Rahvastikuregister)

Lääne maakonnas elas 2026. aasta 1. jaanuari seisuga kokku 20 391 inimest (Tabel 4). Maakonna rahvaarvust 62% moodustab Haapsalu linna ja 35% Lääne-Nigula valla elanikkond. Tööealiste (19–64) osakaal on maakonnas 54%.

Viimase kuue aasta jooksul on maakonna elanikkond vähenenud enam kui 300 elaniku võrra, samas tööealiste arv ligi 900 elaniku võrra. Lähtuvalt maakonna elanikkonna vanusjaotusest järgneval kümnendil on oodata jätkuvalt tempokat tööealise elanikkonna arvukuse vähenemise jätkumist.

Tulevikus seisab maakond eeldatavalt silmitsi tööjõupuudusega, mida süvendab kiirelt vananev elanikkond. Tööealiste inimeste vähenemine tekitab kohalikule tööturule suure surve ning on ettevõtluse laienemise (eriti tööjõumahukas tööstuses) suurimaks füüsiliseks piduriks.

Tabel 4. Lääne maakonna elanikkond (Rahvastikuregister)

KOV	Elanike arv 2020	Elanike arv 2026	Muutus	Tööealiste arv 2020	Tööealiste arv 2026	Muutus	Tööealiste osakaal 2026
Haapsalu linn	13 174	12 734	-440	7 426	6 770	-656	53%
Lääne-Nigula vald	7153	7205	52	4267	4025	-242	56%
Vormsi vald	397	452	55	269	300	31	66%
Kokku	**20 724**	**20 391**	**-333**	**11 962**	**11 095**	**-867**	**54%**

Aastakeskmine maksumaksjate arv maakonnas oli Rahandusministeeriumi andmetel 2025. aastal oli 9006. Aastal 2020 oli maksumaksjaid 9156. Teisisõnu, tööealiste arvu kiire langus ei ole toonud kaasa samaväärset maksumaksjate arvu kahanemist.

Eesti Maksu- ja Tolliameti andmetel oli 2025. aastal (nelja kvartali keskmine) maakonnas registreeritud ettevõtetes ning avaliku- ja erasektori organisatsioonides tööl käivaid inimesi 7074, mis moodustab 64% tööealistest elanikest[7].

Eesti Statistikaameti 2023. aasta andmete põhjal oli maakonnas ligi 8000 töökohta ja elas ligi 9500 maakonna elukoha registreeringuga töötajat. Seejuures kodumaakonnas töötas 6700 töötajat. Seega suurusjärgus 2800 töötajat käis tööl väljaspool maakonda ning u 1300 väljaspool maakonda elavat töötajat käis tööle maakonnas paiknevatel töökohtadel.

Töötukassa 2026. aasta juuli seisuga oli Lääne maakonnas 491 registreeritud töötut. Registreeritud töötuse määr 5,5%, mis on võrreldav Eesti keskmisega (5,7%).

Kokkuvõtvalt, Lääne maakonnas leidub u 8000 tuhat töökohta[8]. Tööjõupotentsiaal on suurem (kui arvestada kokku kodumaakonnas ja mujal töötavad ning töötud maakonna elanikud). Seega vaba tööjõuressurssi Lääne maakonnas teataval määral leidub. Täpset teavet ei ole nende kohta, kes küll võiksid töötada, kuid ei kajastu üheski registris.

Keskmine brutokuupalk Läänemaal oli 2025. aastal 1604 eurot, mis moodustab Eesti keskmisest (2092 eurot) vaid 77% (Tabel 5). Brutopalga mediaan oli 1422 eurot (82% Eesti keskmisest). Kuigi palgakasv on viimasel aastal olnud Eesti keskmisest veidi kiirem (6,0% vs Eesti 5,6%), on absoluutne palgatase endiselt üks madalamaid, edestades selgelt vaid Valgamaad.

Läänemaa madal palgatase peegeldab töökohtade struktuuri – domineerivad madalama lisandväärtusega sektorid. See muudab noorte ja spetsialistide hoidmise või piirkonda meelitamise keeruliseks.

Tabel 5. Keskmine brutopalk ja mediaan 2025 (Eesti Statistikaamet)

Maakond	Keskmine brutokuupalk (eurot)	Osakaal Eesti keskmisest	Töötajate arv	Brutokuupalga mediaan (eurot)	Osakaal Eesti keskmisest	Keskmise brutokuupalga muutus võrreldes eelmise aasta sama perioodiga, %
Harju maakond	2 336	112%	323 854	1 916	111%	5,3
Hiiu maakond	1 613	77%	2 755	1 438	83%	4,9
Ida-Viru maakond	1 669	80%	39 819	1 380	80%	5,9
Jõgeva maakond	1 636	78%	8 515	1 435	83%	5,7
Järva maakond	1 747	84%	10 739	1 556	90%	6,0
Lääne maakond	**1 604**	**77%**	**7 081**	**1 422**	**82%**	**6,0**
Lääne-Viru maakond	1 647	79%	20 768	1 441	84%	5,6

[7] Vanusegrupp hõlmab ka õppureid, töötuid, lastega kodus olevaid inimesi ja ajateenijaid. Seega ei saa see kunagi 100% olla. **NB!** Tuleb arvestada, et nende inimeste hulka kuuluvad ka need, kelle tööandja on **registreeritud** Lääne maakonda; tegelikkuses ei pruugi töökoht maakonnas olla.

[8] Maksu- ja Tolliameti andmed põhinevad maakonda registreeritud majandusüksuste töötajaskonnal; Statistikaameti andmed hõlmavad kodumaakonnas tööl käijaid ja mujalt maakondadest Lääne maakonda tööle tulijaid.

Maakond	Keskmine brutokuupalk (eurot)	Osakaal Eesti keskmisest	Töötajate arv	Brutokuupalga mediaan (eurot)	Osakaal Eesti keskmisest	Keskmise brutokuupalga muutus võrreldes eelmise aasta sama perioodiga, %
Põlva maakond	1 636	78%	7 133	1 427	83%	6,7
Pärnu maakond	1 680	80%	32 658	1 440	84%	5,3
Rapla maakond	1 697	81%	10 188	1 473	85%	6,5
Saare maakond	1 604	77%	11 304	1 393	81%	5,7
Tartu maakond	2 112	101%	80 577	1 794	104%	5,9
Valga maakond	1 560	75%	8 018	1 357	79%	6,8
Viljandi maakond	1 723	82%	17 064	1 523	88%	5,3
Võru maakond	1 622	78%	11 653	1 392	81%	6,4
Eesti kokku	**2 092**	100%	**592 126**	**1 724**	100%	**5,6**

Maksumaksjate keskmine sissetulek[9] Haapsalu linnas (-10%) ja Lääne-Nigula vallas (-15%) on tagasihoidlikum ja Vormsi vallas (+15%) kõrgem kui Eesti keskmine näitaja (2025. aastal 2059 eurot kuus).

Tabel 6. Keskmine sissetulek 2000-2025 Lääne maakonna omavalitsustes (Rahandusministeerium)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Haapsalu linn	1234	1303	1423	1549	1670	1754
Lääne-Nigula vald	1257	1346	1477	1612	1727	1861
Vormsi vald	1510	1585	1744	1961	2169	2370
Eesti keskmine	1407	1496	1645	1806	1951	2059
Haapsalu vs Eesti	-12%	-13%	-13%	-14%	-14%	-15%
Lääne-Nigula vs Eesti	-11%	-10%	-10%	-11%	-11%	-10%
Vormsi vs Eesti	7%	6%	6%	9%	11%	15%

2025. aastal oli Läänemaale registreeritud 2988 ettevõtet[10]. Aastaga on toimunud väike (7,6%) langus, samas on ettevõtete koguarv viimastel aastatel enam-vähem stabiilsena püsinud.

Kuigi Läänemaad teatakse tugeva turismi- ja kuurortpiirkonnana, on maakonna majandusmootoriks tegelikult töötlev tööstus. See sektor annab suurima osa maakonna ettevõtete käibest (167,7 mln eurot ehk 34%) ja pakub kõige enam töökohti (1743 töötajat). Töötlevale tööstusele järgnevad ehitus (50 mln eurot, 470 töötajat) ning hulgi- ja jaekaubandus. Majutus ja toitlustus on töökohtade arvult (339) küll esiviisikus, kuid käibelt (18 mln eurot) alles 7. kohal.

[9] Brutopalk ja maksumaksjate keskmine sissetulek on mõnevõrra erinevad näitajad.

[10] Läänemaa majandusülevaade; Eesti Maksu- ja Tolliameti andmetel oli samal aastal maakonnas ettevõtteid 2214. Erinevus tuleneb arvestuse põhimõtetest – Äriregistris on kirjas kõik ettevõtted, Eesti Maksu- ja Tolliamet arvestab neid, millel oli aasta jooksul käivet.

Välja toomist väärib tõsiasi, et maakonna majandusanalüüs näitab perioodil 2022–2025 müügitulu langust. Võrdluseks, 2022. aastal oli ettevõtete müügitulu ligi 517 miljonit eurot.

Tabel 7. Läänemaale registreeritud ettevõtete näitajad (Läänemaa majandusülevaade)

Tegevusala	Töötajate arv 2025	Käive 2025	Käibe osakaal, %
Töötlev tööstus	1743	167 716 735	34%
Ehitus	470	50 409 326	10%
Hulgi- ja jaekaubandus	447	91 626 871	19%
Veondus ja laondus	352	39 959 090	8%
Majutus ja toitlustus	339	18 486 931	4%
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	310	7 961 853	2%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	227	30 954 699	6%
Kinnisvaraalane tegevus	215	10 833 652	2%
Muud teenindavad tegevused	209	8 734 020	2%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	167	11 546 798	2%
Kunst, sport ja vaba aeg	123	4 223 958	1%
Haldus- ja abitegevused	107	6 309 480	1%
Finants- ja kindlustustegevus	102	18 045 628	4%
Elektroonilise side teenus, programmeerimine, konsultatsioonid, andmetöötlustaristu ja muu infoalane tegevus	41	3 238 347	1%
Haridus	34	810 318	0%
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	33	3 741 619	1%
Kirjastamine, ringhääling ning sisu tootmine ja levitamine	22	1 368 938	0%
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	11	19 034 817	4%
Mäetööstus	3	250 401	0%
Kokku	**4955**	**495 253 481**	

Suurimad ja mõjukaimad ettevõtted on valdavalt tootmisettevõtted:

- Suurimad tööandjad: Rannarootsi Lihatööstus (237), Haapsalu Uksetehas (175), Navix (148), Haapsalu Tarbijate Ühistu (135), KB Components Estonia OÜ (135)
- Suurima käibega: Rannarootsi Lihatööstus (32,8 mln), Haapsalu Tarbijate Ühistu (28,1 mln), OÜ Kekkilä-BVB Eesti (27,5 mln), KB Components Estonia OÜ (23,7 mln), Holm Bank (17,7 mln), Haapsalu Uksetehas (15,3 mln)

25 suurima käibega ettevõtete müügitulu oli 2025. aastal kokku üle 288 miljoni euro, moodustades seega kogu müügitulust u 58%.

Üle 100 töötajaga ettevõtteid on kogu maakonnas 7. Nende müügitulu kokku moodustas maakonna kogu müügitulust veidi rohkem kui veerandi.

Tabel 8. Suurima käibe ja töötajate arvuga ettevõtted (Läänemaa majandusülevaade, Äriregister)

Nimi	Käive 2025	Töötajate arv 2025
AS Rannarootsi Lihatööstus	32 811 272	237
OÜ Kekkilä-BVB Eesti (registreeritud mujal)	27 468 004	39
Haapsalu Tarbijate Ühistu	28 143 000	135
KB Components Estonia OÜ (registreeritud mujal)	23 693 310	135
Holm Bank AS	17 681 000	95
Haapsalu Uksetehase AS	15 261 011	175
OÜ Morobell	13 739 773	119
Lääne Teed OÜ	13 683 335	33
Imatra Elekter AS	13 539 000	2
AS Est-Trans Kaubaveod	12 718 761	131
Cipax Eesti AS	12 394 900	92
Tene Kaubandus OÜ	7 758 660	82
AS Mullo Transport	7 275 864	52
AS AARDEMAA	6 208 969	48
OÜ Festium Grupp	6 166 160	46
Navix OÜ	6 024 690	148
Kopeika OÜ	6 015 791	2
AS ORU ÄRI	5 640 419	18
AS Tradex	4 961 195	46
Helland Baltic OÜ	4 925 187	51
AS Nordic Lumber	4 889 026	25
AS Rave Mööbel	4 377 332	48
Baltic Beach Holding OÜ	4 330 428	57
OÜ Läänemaa Veoautokeskus	4 277 745	13
Solar Light OÜ	4 234 616	1
Kokku	**288 219 448**	**1830**

Läänemaa ettevõtete eksporditulu on vähenenud 2022. aasta 136,7 miljonilt eurolt 2025. aastaks 118,6 miljoni euroni. Ekspordi osakaal müügitulust moodustas 2025. aastal 24%, veel kolm aastat tagasi oli see 26,5%.

Ekspordi vaieldamatu mootor on **töötlev tööstus**, mis andis 2025. aastal 84,5 miljonit eurot ehk ligi kaks kolmandikku kogueksportdist. Erinevalt üldisest langusest on töötleva tööstuse eksport kasvanud (5,1% viimasel aastal).

Peamine ekspordipartner on Soome (25,6 miljonit eurot), millele järgnevad Rootsi (9,4 mln), Ukraina (8,7 mln) ja Läti (7,9 mln). Eksport lähipiirkonna turgudele on stabiilne, kuid kaugematele turgudele pigem tagasihoidlik.

Läänemaa ettevõtete ärikasumi arengut perioodil 2022–2025 iseloomustab pärast 2023. aasta langust toimunud järkjärguline taastumine ning kasumlikkuse koondumine kindlatesse tugevatesse sektoritesse.

Pärast edukat 2022. aastat (61,5 miljonit eurot) langes ärikasum 2023. aastal umbes neljandiku võrra, kuid on seejärel pidevalt paranenud, ulatudes 2025. aastaks ligi 50 miljoni euroni. Ettevõtted on suutnud kasvanud tööjõukulusid (mis suurenesid 2025. aastal 2,2%) efektiivsema tegevusega kompenseerida.

Ärikasum paranes enim töötlevas tööstuses (+65% ehk kasvas 13,3 miljoni euroni) ja kinnisvaraalases tegevuses (+92,5% ehk kasvas 8,2 miljoni euroni). Need kaks sektorit kasvatasid oma kasumit aastaga kokku 9,2 miljoni euro võrra.

Kasumlikkus vähenes 2025. aastal hulgi- ja jaekaubanduses (-27%), ehituses (-25,7%) ning elektrienergia, gaasi ja auru sektoris (-18,1%). Energiasektori puhul on tegemist normaliseerumisega, kuna 2022. aastal ulatus selle sektori ärikasumi marginaal ebanormaalselt kõrge 94 protsendini.

Suurtest tegevusaladest suutis 2025. aastal igast müügitulu eurost kõige rohkem kasumit teenida põllumajanduse, metsamajanduse ja kalanduse sektor, mille ärikasumi marginaal oli 19%. Sellele järgnesid töötlev tööstus (8%), ehitus (4,6%), veondus ja laondus (4%) ning hulgi- ja jaekaubandus (3%).

Investeeringud põhivarasse näitavad murettekitavat pilti. Aastatel 2023–2024 vähenesid Läänemaa ettevõtete investeeringud põhivarasse 15,9% võrra. Põhivarainvesteeringute maht töötaja kohta (860 eurot) paigutab Läänemaa Eesti maakondade võrdluses tagantpoolt kolmandale kohale (Eesti keskmine on 1276 eurot).

Maakonna majanduspilt on asümmeetriline. Kuvand toetub turismile, kuid tegelik sissetulek ja eksport tulevad tööstusest. Samas on tööstuse edasine kasv piiratud. Kõrgepalgaliste töökohtade loomiseks tuleb kas tõsta olemasoleva tööstuse digitaliseeritust, automatiseeritust või meelitada piirkonda täiesti uusi, targa majanduse sektoreid.

Tööstusalad

Läänemaa tööstuspotentsiaali võib lugeda alakasutatuks. 2022. aastal kaardistati olulisemad ettevõtlus- ja tööstusalad[11]; praegust seisu on käesoleva töö raames täpsustatud.

Haapsalu:

- **Lihula maantee tööstusala:** toimiv u 18 hektari suurune piirkond, millel olulist laiendamispotentsiaali ei ole. Vajadus on parema ühenduse, sh kergtee järele.
- **Suur-Holmi tööstusala:** 5 hektari suurune poolsaareline ala. Tööstuse laiendamine on seal ebatõenäoline, kuna seda nähakse pigem elamu- ja turismipiirkonnana, kuhu raskeveokite liiklus ei sobi.
- **Tööstuse tänava tööstusala:** ligikaudu 19 hektari suurune ala, mis kuulub KOV-ile ja mille detailplaneering on vastuvõtmise eelses etapis (kehtestamine u 2027).

[11] Läänemaa tööstusalade arengupidurid ning -eelised. Civitta Eesti AS, 2022

Kuna ala asub joogivee puurkaevude läheduses, ei saa sinna rajada "musta tootmist". Plaanis on kinnistute müük, ning raudteejaama läheduse ära-kasutamine, kuid vajalik on ehitada u 2 km uusi teid ühenduseks Rannarootsi tee ja Uuemõisaga.

- **Kiltsi tööstusala:** Haapsalu lähedal asuv 30,5 hektari suurune riigiomandis ala. Arengut on pidurdanud varasem reostus, raske paepinnas ja KOV-i ootus riigipoolsele selgele plaanile. Detailplaneering on olemas 2012. aastast, kuid arengut vahepealsel perioodil toimunud ei ole. Ilma riigi selge seisukohata edasisi tegevusi planeerida võimalik ei ole.
- **Uuemõisa tööstusala:** Haapsalu kõige prioriteetsem projekt, mis asub logistiliselt väga heas asukohas kahel pool Tallinn-Haapsalu maanteed (eraomandis). Ligi 9 hektari suurusel alal on DP koostamisel. Taristu uuendamine ja kaasaegsete trasside rajamine nõuab 0,5–2 mln eurot investeeringut, millele arendaja on valmis panustama omaosalusega. Kiire asjaajamise korral saaks detailplaneeringu kehtestada 6 kuuga.

Lääne Nigula alad saab jagada kaheks:

- Suurematele tööstustele sobivad:
    - **Taebla** (Kadarpiku küla) ettevõtlusala: u 20,1 hektari suurune eraomandis ala Haapsalu-Tallinn maantee ääres, kus asub endine metsaladu. Ettevõtluse arendamiseks on tarvis maade (kinnistud Metsaserva, Metsalao, Kaalumaja) omanikega kokkulepe saavutada. Ala asukoht on logistiliselt suurepärane ning piirkonnas (Kadarpiku külas) asub Taebla 110 kV piirkonnaalajaam. Tegemist on KOV-i mõistes esimeses järgus arendatava alaga.
    - **Taebla-Nigula (Jõe tn ja Taibeli) ettevõtlusala:** ligi 17 hektari suurune eraomandis ala (tootmis- ja maatulundusmaa), mis hõlmab endise kutsekooli kompleksi. Hooned on kehvas seisus, kuid asukoht maantee ääres on logistiliselt soodne. Arengueeldusena on vajalik üldplaneeringu muutmine ja elektrivõimsuse suurendamine.
    - **Palivere ettevõtlusala:** ligi 23 hektari suurune tugev traditsiooniline tootmisala, kus asuvad olulised ettevõtted (nt AS Pal-Klaas, AS Nordic Lumber). Tagaosas asuv 18 hektari suurune laienemisala on eraomandis ja vajab üldplaneeringu muutmist. Suurimaks arengupiduriks on seni olnud ebapiisav elektrivõimsus, mida loodetakse tulevikus lahendada taastuvenergia arendustega.
    - **Kullamaa (Kullamaa küla) ettevõtlusala:** ligi 30 hektari suurune eraomandis (maatulundusmaa) ala Risti-Virtsu maantee ääres. Ehkki vajalik elektriühendus tuleb välja ehitada, on ala suureks eeliseks asukoht äsja rajatud kõrgepingeliini vahetus läheduses, mis tagab piisava võimsuse. Asukoht soosib tööjõu liikumist nii Lääne-Nigula kui ka Lääneranna vallast.
    - **Martna (Enivere ja Rannajõe küla) ettevõtlusala:** ligi 25 hektari suurune ala, mis koosneb nii riigi kui ka eraomandis olevatest maatulundus-maadest. Eeldab üldplaneeringu muutmist. Peamiseks arengueeliseks on

elektri alajaama vahetu lähedus (Alajaama tee kinnistu) ning eraldatus elumajadest, mis muudab ala sobilikuks väiksemale tootmisettevõttele.
    - **Piirsalu kaitsetööstuspark:** riigi eestvedamisel rajatav tööstuspark, mille eriplaneering peaks kehtestatama lähiajal ja mis toob regiooni umbes 75 uut töökohta. KOV-il on arenduse juures ennekõike vahendav roll (arenduse ja kohalike elanike vahel).
    - **Andmekeskused:** tööstuspargi (Sinfra OÜ) ja Mardipõllu (Sunly) kinnistute detailplaneeringud on algatatud.
- **Väiketootmiseks sobivad:**
    - **Linnamäe tööstusala:** 10 hektari suurune ala. Kuigi 2022. a uuringus toodi esile elektriühenduse ja interneti kitsaskohti, on seal 2026. aasta seisuga eraomanikul kohe pakkuda umbes 2 ha vaba pinda uuteks arendusteks (Katlamaja tee krundid).
    - **Kullamaa tööstusala:** 10,5 hektari suurune erinevatest kinnistutest koosnev piirkond. Suurimaks eeliseks on Kullamaa alajaama lähedus, mis pakub head elektrivõimekust, ehkki ala asub suurematest keskustest kaugel. Praeguse seisuga ei ole aktuaalne.
    - **Pürksi tööstusala:** 22 hektari suurune KOV-i maadel asuv ala. Uute arenduste jaoks puudub hetkel elekter ning Lääne-Nigula vallal konkreetsed plaanid ala arendamiseks puuduvad.
    - **Risti tööstusala:** 8,6 hektari suurune ala. Vaatamata logistiliselt heale asukohale maanteede ristumiskohas ei ole seal hetkel vaba pinda uutele tulijatele pakkuda ning maanteeäärse metsa mahavõtmist ei planeerita.

Vormsi[12]:

- Turismist, ehitusest, kaubandusest ja põllumajandusest elatuv saar on äärmiselt sõltuv suvehooajast (mai–august), mil toimub 60% reisidest (aastas umbes 25 000–30 000 külastajat). Need piiratud mastaabid tähendavad, et midagi suurt ja mahukat (klassikalisi suuri tööstusalasid) Vormsile rajada ei ole võimalik. Keskendutakse väikest sisendressurssi (tööjõud, kapital) nõudvatele ja kohalikku koostööd (kollektivismi) soosivatele tegevustele.
- Konkreetseks arendamist väärivaks alaks on Hullo ettevõtlusala (eraomandis: Eesmärgiks on heakorrastatud ala, kus tegutsevad mitmed eriilmelised ettevõtted ja mille kinnistute omanikel (ning kasutajatel) on ühine visioon ala aktiivseks kasutamiseks.

[12] Vormsi ettevõtluse arendamise tegevuskava. OÜ Cumulus Consulting, 2024

Ettevõtluse tugistruktuuride ökosüsteem

Läänemaal on olemas mitmest osapoolest koosnev tugistruktuur:

- SA Läänemaa **(SAL)** – keskne arendusorganisatsioon (alustavate ja tegutsevate ettevõtete nõustamine, sh teadlikkuse tõstmine infopäevade ja seminaride kaudu, oskuste arendamine koolituste kaudu; turismivaldkonna eestvedamine; turundus; maakonna huvide kaitse; võrgustike koordineerimine)
- Omavalitsused **(KOV-id)** – elukeskkond, planeerimine, avalikud teenused ja taristu (otsene puutumus ettevõtlusega senini pigem vähene); kohalik lepitaja (tasakaalu otsimine ettevõtete ja kohalike vahel)
- Eesti Töötukassa Läänemaa ja saarte osakond – omab ajakohast ülevaadet maakonna tööturu olukorrast ja tööjõuvajadusest ning viib kokku tööandjad ja tööotsijad. Osakond toimib vahelülina tööandjate, tööotsijate ja töötavate inimeste ning (täiendus)haridusasutuste vahel, pakkudes tööandjatele individuaalset tuge värbamisel, koondamisolukorras ja tööjõuvajaduse kaardistamisel ning toimub järjepidev infovahetus.
- Haapsalu Kutsehariduskeskus **(HKHK)** – oskustööjõu ettevalmistus piirkonna ettevõtetele oma kompetentside piires (IT; turism, toitlustus ja majutus; ehitus; puidutöö; sotsiaaltöö; ärindus); partner Töötukassale (täienduskoolitused); noorte ettevõtluse edendamine gümnaasiumi tasemel
- TLÜ Haapsalu Kolledž – tööjõu ettevalmistus oma kompetentside piires (rakendusinformaatika, liiklusohutus; tervisejuht; käsitöötehnoloogiad ja disain; kogukonnatöö); ettevõtluskoostöö; täienduskoolitused
- Kodukant Läänemaa **(KKLM)** – toetuste vahendamine ettevõtetele; maa-ettevõtluse edendamine (eelkõige toit ja turismiettevõtted kaitsealadel), ettevõtete nõustamine vahendatavate meetmete piires
- Läänemaa Rannakalanduse Selts **(LRS)** – rannakalanduse arendamine, sh sadamad

Ökosüsteemis on potentsiaali, kuid rollijaotused vajavad korrigeerimist. **Peamised kitsaskohad:**

- Dubleerimine ja ressursside killustatus: sama teenust või tegevust (nt vanemaealiste tööturumeetmed, täienduskoolitused) võivad pakkuda mitmed erinevad organisatsioonid.
- Rahastuse projektipõhisus muudab teenuste kvaliteedi ebaühtlaseks.
- Rollide ebaselgus ja koordineerimatus: ettevõtja jaoks puudub selge "ühe ukse" kontseptsioon ja arusaam, kes millega tegeleb. Süsteemsed teekonnad (näiteks "sissetulija maandumissüsteem" – kuidas aidata Läänemaale tööle tulija pereliikmel samuti tööd leida) on puudu.
- Ennetustegevuse vähesus ja kliendikesksuse puudumine: ettevõtjad ei paku sageli oma muresid piisavalt vara välja, samas puudub tugisüsteemidel pidev ülevaade ettevõtjate vajadustest.

Arengueeldused ja väljakutsed

Andmeanalüüsi ja läbi viidud intervjuude (vt ka allolevat intervjuude põhileidude tabelit) tulemustest lähtuvalt saab Lääne maakonna peamised arengueeldused ja väljakutsed sõnastada alljärgnevalt:

- **Läänemaa tugevuseks on hea elukeskkond,** vajalik on piirkonna terviklik turundus elu-, ettevõtlus- ja külastuskeskkonnana.
- **Turism oli, on ja jääb.** Maakonnal (ennekõike Haapsalul) on rahuliku ja intelligentse kuurordi kuvand (ajalugu, muuseumid, rannarootsi pärandkultuur). Võimalikuks arengusuunaks on äriturism. Samas tuleb arvestada, et haru osatähtsus on töökohtadest u 10% ning müügitulus vähem kui 4%.
- **Maakonna positsiooni tugevdamiseks on vajalik suurema tähelepanu pööramine teistele ettevõtlusharudele.** Suurim osa müügitulust ja töökohtadest on töötlevas tööstuses, millel on samas oma piirangud (tööjõud, maa, elektrivõimsus).
- **Teemadel „terviseedendus, heaolu ja ravi“ on head eeldused** (HNRK, KHK, spaad, toetav keskkond). Küsimus on, kuidas valdkonda (ühiselt) edasi arendada. Teisisõnu, kuidas sellest „äri“ teha.
- **Ettevõtjate kesksed küsimused on baastaristu (elektrivõimsus) ja tööjõud.** Kui elektrivõimsuse teema ei lahene, ei tule ka arenguhüpet. Töötleva tööstuse seisukohast maakonnal olulised eelised puuduvad – tööjõumahukas tootmine ei ole perspektiivne. Eraldi fookus on olemasolevate ettevõtjate toetamine (olemasoleva ettevõtluse püsimiseks ja arenemiseks).
- **Tööstusalade teema tuleb ühiselt fookusesse tõsta.** Selleks on vaja aga eeltöö ära teha (planeeringud jms). Haapsalu näitel võiks toimuda ka ettevõtluse ümberpaiknemine (linnakeskkonnast äärealadele).
- **Vajalikud on uued arendused ja värsked ideed** (nt Piirsalu kaitsetööstuspark, drooniarendus ja koodikool Haapsalus; andmekeskused Lääne-Nigulas)).
- **Vajalik on jõulisem ja proaktiivne *lobby*,** tuues välja Haapsalu kitsaskohad (võrdluses nt Kagu-Eestiga). Lisaks on lahendamata ka raudtee küsimus.
- **Arendusvõimekus on maakonnas selgelt piiratud.** Kui on soov ettevõtluse arendamisega jõulisemalt tegeleda, tuleb ka enam panustada.

Tabel 9. Ülevaade intervjuude põhileidudest

Valdkond / teema	Elukeskkond ja kuvand	Tööjõud ja haridus	Tööstus, energia ja ettevõtlusalad	Turism ja teenindus	Taristu ja regionaal-poliitika
Tugevused ja eristuvad eelised	Atraktiivne loodus ning 200-aastane kuurordi ajalugu, mis toetavad rahulikku ja intelligentset kuvandit (eristudes Pärnust) Laste kasvata-miseks turvaline keskkond ja lihtne	Maakonnas asuvad kolledž ja Haapsalu Kutsehariduskesk us, viimasel on tugev kompetents tervishoius ja puiduvaldkonnas Töötukassal on pikaajaline ja hästi toimiv koostöö	Logistiline potentsiaal Ääsmäe-Haapsalu ja Risti-Virtsu telgedel ning uute targa tööstuse suundade (andmekeskused, droonid) teke Kohalikul toidutootmisel,	Turismil on maakonna majandusele tugev mõju (kuni 10%), mida toetavad rannarootsi pärand (sh Vormsi), hea maine ja aktiivne loodusturism	Üldiselt korras teedevõrk Tallinna ja Paldiski suhteline lähedus

Valdkond / teema	Elukeskkond ja kuvand	Tööjõud ja haridus	Tööstus, energia ja ettevõtlusalad	Turism ja teenindus	Taristu ja regionaal-poliitika
	asjaajamine, mis meelitab noori ja jõukamaid peresid Olemas on tugev ja noor keskklass ning tark inimkapital	kohalike ettevõtjatega	elustiiliettevõtetel ja maavarakasutusel on hea potentsiaal (sh pilliroog, villa väärindamine)	Arenduses on spaa- ja konverentsiturism (Hestia laiendus, Promenaadi Hotell) – lisab aastaringset tõmbejõudu	
Nõrkused ja kitsaskohad	Tõsine puudus on kaasaegsest elamufondist, sh üürimajadest ja elamukruntidest noortele Suvekeskne kuvand tekitab olukorra, kus talvel puuduvad vaba aja, kino ja meelelahutuse võimalused NIMBY-sündroom uute suuremate arenduste (nt kaitsetööstus) puhul	Elanikkond vananeb, tööealine elanikkond väheneb Terav puudus on nii lihttöölistest (sh hooajatöötajad) kui ka spetsialistidest Haridusasutuste (HTM) ja ettevõtluse ootused ei lange alati kokku	Vaba elektrivõimsuse ja andmeside (sh levi) äärmiselt kriitiline puudus on suurim arengupidur (Taebla, Palivere, Uuemõisa) Maakonna turismile orienteeritud kuvand on peletanud eemale klassikalisi tööstus-investeeringuid Ärikinnisvara/maa on kallis ja raskesti kättesaadav Puuduvad töötlevale tööstusele sobivad alad suurusega 10+ ha, mis asuvad elamualadest mõistlikus kauguses ja millele on hea ligipääs, piisav elektrivõimsus ja ühendatus sideliinidega	Väga suur sõltuvus suvehooajast ja üritustest Avalik puhketaristu (rannad, tualetid, teed, vanad spaad) on tugevalt amortiseerunud ja ei vasta kaasaegsetele ootustele Ettevõtete omavaheline paketeerimine ja rahvusvaheline turundus on nõrk	Raudtee puudumine isoleerib maakonda maantee-transpordi meelevalda ning piirab tööjõu liikuvust ja elukeskkonna laienemist Ebaregulaarne ühistransport (ja Vormsi praam) pärsib vahetustega tööd Riiklik regionaal-poliitika ei pööra Läänemaale piisavalt tähelepanu
Peamised arendus-valdkonnad ja potentsiaal	Hõbemajanduse ja vananeva elanikkonna teenindamise (sh hooldekodude) arendamine Elamispindade ja üürimajade rajamine	Koodikooli toetamine ja targa (mitte masstööstuse) tööjõu arendamine Tervise-, hõbemajanduse ja sotsiaalse ettevõtluse õppe integreerimine TLÜ Haapsalu Kolledži ja HNRK baasil	Ettevõtlusalade arendamine olemasolevate ettevõtete laiendamis-võimaluste suurendamiseks ja uute investeeringute piirkonda toomiseks Kõrgepalgalise, "puhta" ja energiamahuka (IT) ettevõtluse fookus Piirsalu kaitsetööstuspargi käivitamine	Äriturismi, siseruumide tegevuste ja aastaringsete elamuskeskuste lisandumine, et vähendada hooajalisust Terviseturismi ja "wellness"-suuna tugevdamine spaade kaasajastamise kaudu *St. Olaf's Way* palverännutee arendamine ja kohaliku toidu (agroturismi) sidumine	Haapsalu raudtee taastamine, mis seoks Läänemaa logistiliselt Tallinna külge (tunniajane sõit) ja näitaks regiooni elujõulisust Raskeveokite linnast väljajuhtimine ringtee abil Sidusate ja kaasaegsete kergteede rajamine

Valdkond / teema	Elukeskkond ja kuvand	Tööjõud ja haridus	Tööstus, energia ja ettevõtlusalad	Turism ja teenindus	Taristu ja regionaal-poliitika
			Andmekeskuste rajamine Jõgisoole ja Ristile, integreerituna uute päikese- ja tuuleparkidega Kaitseväe innovatsiooni-keskuse / droonipolügooni arendamine Kiltsi baasil	külastaja-kogemusega Turismitaristu (rannad jms) kaasajastamine	
Ootused ja konkreetsed ettepanekud	Ühtne vähese bürokraatiaga haldussüsteem Elukeskkonna terviklik kohaturundus peab keskenduma Läänemaale kui esmaklassilisele elu- ja töökohale, sh kaugtöötajatele Algatada tuleks taskukohase hinnaga elamuarendusi (maa pakkumine, detail-planeeringud)	Haridusasutused ja ettevõtjad ootavad vastastikku konkreetset tellimust erialade disainimiseks, integreerides õppe reaalsete kohalike probleemide lahendamisega	Olemasolevate ettevõtete eluspüsimiseks ja tööstusalade arendamiseks tuleb esmalt lahendada elektrivõimsuse vajaku küsimus Riiklike suurprojektide (EstLink 3, vesinikutaristu) planeeringutesse tuleb sisse kirjutada otsene lokaalne kasu (otseliinid, alajaamad)	Avalik sektor peab panustama sihtkoha esindusliku infrastruktuuri kaasajastamisse ja toetama sündmusi halva ilma perioodiks Tuleb taotleda *Green Destination'i* plaatinataset ning turunduses sihtida aktiivselt "kliimaturiste"	Oodatakse väga jõulist ja fakti- ja trendipõhist lobitööd riigi suunal kriitiliste suur-investeeringute (raudtee, elamu-meetmed, energia-lahendused) toomiseks
Rollijaotus ja koostöö	Läänemaad tuleks kohaturunduses ja planeerimises käsitleda ühtse tervikuna ("Läänemaa = 1 KOV"), kus SA Läänemaa juhib brändingut Tagada tuleb maakonnaülene koostöö	Haridusasutuste (KHK, Kolledž) roll on elukestev täiendõpe (sh Töötukassa suunamisel) ning tugeva sisemise koolitussüsteemi loomine spetsialistide puuduse kompen-seerimiseks	KOV peab lahendama kiirelt planeeringud ning nõudma riigimaade kättesaadavust ettevõtluseks Vältida tuleb "silos" tegutsemist ja koondada maakonna arendustegevused (sh tööstusalad) ühe tugeva organisatsiooni (SA Läänemaa) alla	SA Läänemaa / DMO[13] on peamine turismimootor, kes vajab kohalikelt ettevõtetelt aktiivsemat panustamist ja teenuste paketeerimist Kodukant Läänemaa ja SA Läänemaa peavad selgelt eristama oma vastutusalad, et vältida turismi ja toiduvõrgustike toetamise dubleerimist	KOV-id, SA Läänemaa ja KKLM peavad tegutsema "ühe ukse" põhimõttel, kus SA esindab Läänemaad riiklikul tasandil ning KOV tegeleb kohaliku eluolu (planeeringud, taristu) tagamisega

[13] *Destination Management Organisation*. Maakond kuulub Harju-, Rapla- ja Läänemaa DMO-sse.

ETTEVÕTLUSSTRATEEGIA

Lääne maakonna ettevõtlusstrateegia põhineb tasakaalus tulemuskaardi raamistikul[14]. Tegemist on strateegilise planeerimis- ja juhtimissüsteemiga, mis tugineb järgmistel vaadetel:

- **Mõju** – visiooni täitumise näitajad
- **Kliendid** – neile pakutav väärtus
- **Sisemised protsessid ja fookused** – vajalikud tegevussuunad soovitud mõju saavutamiseks
- **Baasvõimekus** – tegevussuundade elluviimiseks vajalikud eeltingimused

Visioon 2035

Läänemaa on kõrge lisandväärtuse ja kasvava jõukusega majandusruum, kus uuendusmeelsus, kohalike ressursside väärindamine ja ihaldusväärne elukeskkond loovad konkurentsieelise ning kasvatavad elanike heaolu.

Strateegilised tulemused ja mõju

- Ettevõtete lisandväärtus ja ekspordivõimekus on kõrged.
- Läänemaal on tugev ihaldusväärse elu- ja ettevõtluskeskkonna kuvand.
- Maakonda on lisandunud uusi tulevikumajanduse töökohti ja investeeringuid.

Kliendid ja väärtuspakkumine

- Maakonnal on ühine väärtuspakkumine: Läänemaa kui ihaldusväärne elu- ja ettevõtluskeskkond; kliendi (ettevõtja, investor, talent) jaoks toimib „ühe ukse lähenemine“ – üks selge ühine „tere tulemast suhtumisega“ kontaktpunkt ettevõtjale.
- Sihitud ja proaktiivne tugi olemasolevatele kasvupotentsiaaliga ettevõtetele (fookus tugevusel, mitte kvantiteedil).

[14] Selle töötasid välja Robert Kaplan ja David Norton ning seda tutvustati esmakordselt 1992. aastal *Harvard Business Review ajakirjas* artikliga *„The Balanced Scorecard – Measures that Drive Performance“*.

Sisemised protsessid ja valdkondlikud arendused

Fookus A: Kohaliku majanduse tugevdamine

- Väikeste ettevõtete võimestamine ja kohaliku toorme nutikas väärindamine (sh kohalik toit)
- Turismi arendamine ja turundamine[15]

Fookus B: Uued majanduse kasvumootorid ja tulevikutehnoloogiad

- IT-haridus, autonoomsed süsteemid jms: kood/Haapsalu käivitamine, droonid ja mehitamata sõidukid jne
- Kaitsetööstus: Piirsalu kaitsetööstuspark, Kiltsi lennuvälja ja tööstuspargi arendus koostöös Kaitseliidu ja riigiga jne
- Tervisemajandus: terviseklastri taaskäivitamine (TLÜ Haapsalu Kolledž, HKHK, SA Läänemaa Haigla, Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus SA, kohalikud spaad jne)
- Andmekeskused: ettevalmistavad tegevused, potentsiaali rakendamine (arendajad, KOV-id)
- Sinimajandus: potentsiaali kaardistamine ja rakendamine
- Ringmajandus: potentsiaali kaardistamine ja rakendamine

Fookus C: Turundus, *lobby* ja võrgustumine

- Aktiivne investeeringute ja talentide piirkonda toomine (süsteemne turundus)
- Maakondlik ühine *lobby*: transpordiühenduste parandamine (raudtee taastamine, ühistransport), kiire interneti ja mobiililevi tagamine ning maakonna vajaduste kajastamine toetusmeetmetes

Baasvõimekus ja taristu

Taristu ja elukeskkond

- Valmis tööstusalad (Uuemõisa, Tööstuse tn, Kiltsi, Lääne-Nigula vabad alad)
- Energiavarustus ja piisava elektrivõimsuse tagamine (energiavõrgustik: ettevõtted, KOV-id, sh piirangute kaardistamine ja lahendamine)
- Elamumajanduse arendamine (soodsamad pinnad), kaugtöö edendamine (Wland mudel[16], KOV-ide-ettevõtete koostöö)

[15] Turismivaldkonna arendamiseks on koostatud eraldiseisev strateegia („Läänemaa turismi arengukava 2026–2030“), mistõttu seda valdkonda pikemalt ei käsitleta.

[16] Keskne infovärav ruumide leidmiseks (www.wland.ee)

- Kaasaegse taristu, kiire side ja internetiühenduse kitsaskohtade omavalitsusteülene kaardistamine ning lahendamine

Ökosüsteem, juhtimine ja rahastus

- KOV-ide ettevõtlusrolli suurendamine ja institutsionaalsete rollide selgus (kes juhib, kes koordineerib, kes teeb)
- Aktiivsete võrgustike edasiarendamine ja käivitamine: Ettevõtjate Nõukoda ja Ettevõtjate Klubi (sh vanalinna- ja turismiettevõtjad)
- Rahastusvõimekuse suurendamine: piirkondadeülene koostöö (Läänemaa, Hiiumaa, Saaremaa), arenguleppe vahendite kaasamine, kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tõstmise jt meetmete kasutamine ettevalmistustöödeks

Strateegia põhimõõdikud

Strateegia edukuse hindamiseks kasutatakse järgnevaid mõõdikuid (Tabel 10). Strateegia on suunatud ettevõtluse põhinäitajate (töötasu, müügitulu, eksporditulu) suurendamisele ja lähendamisele Eesti keskmistele. Nagu eelnevast analüüsist nähtub, jääb Läänemaa praegu kõigis näitajates maakondade hulgas viimaste sekka.

Strateegilise tasandi näitajate parandamiseks on vajalik panustada ettevõtlustoe arendamisse, koostöösse ja põhivõimekuse olemasolu tagamisse.

Mõõdikuid seiratakse SAL-i poolt iga-aastaselt. Osaliselt on vajalikud andmed kättesaadavad olemasolevate registrite ja andmebaaside kaudu, osaliselt tuleb neid ise koguda (investeeringute mahud, ühiste projektide arvud jms).

Tabel 10. Strateegia põhimõõdikud

Vaade	Strateegiline eesmärk	Põhinäitaja / mõõdik	Andmed
Strateegilised tulemused ja mõju	**Kõrge lisandväärtus ja ekspordivõimekuse kasv**	• Läänemaa keskmine brutopalk võrdluses Eesti keskmisega • Läänemaa ettevõtete müügitulu kasv võrdluses Eesti keskmisega • Läänemaa ettevõtete eksporditulu kasv võrdluses Eesti keskmisega • Läänemaa elanike arv	Eesti Statistikaamet, Rahvastikuregister, Äriregistri majandusaasta aruanded (maakonna majandusülevaade), Eesti Maksu- ja Tolliameti Töötamise register
Kliendid ja väärtuspakkumine	**Toimiv ettevõtlustugi**	• Läänemaale sisse toodud investeeringute maht[17]	KOV-id, SAL

[17] Mõttekas on kokku leppida alampiiris, millest alates investeeringuid arvestatakse. Arvesse lähevad mujalt Eestist või välismaalt maakonda tehtud investeeringud.

Sisemised protsessid ja valdkondlikud arendused	**Tõhus koostöö ja nišid**	• Ühiste projektide ja võrgustike arv (IT, terviseklaster jms)	SAL
Baasvõimekus ja taristu	**Põhivõimekuse olemasolu**	• Ettevalmistatud tööstuspargid (kruntide ja ha maht) • Kaardistatud ja lahendatud energiamahu/side kitsaskohtade arv • Koolitusprogrammidest jms osavõtnud ettevõtete arv	KOV-id, SAL

TEGEVUSKAVA

Tegevuskavas on prioriteetsuse järjekorras määratletud eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused ning investeeringud, näidates ühtlasi ära, millise fookuse alla vastav rida kuulub. Seejuures tuleb arvestada, et nimekirja lõpus olevad tegevused ei jää ellu viimata, vaid pigem on tegemist vähem kiireloomuliste küsimustega. Turismivaldkonna jaoks on aga juba varasemalt koostatud eraldiseisev tegevuskava.

Tegemist on maakonda tervikuna hõlmava käsitlusega. Välja on toodud mahukad arendustegevused ja investeeringud, mis teatud juhtudel eeldavad täiendavat spetsiifiliste plaanide, kontseptsioonide või analüüside läbiviimist. **Niisiis on alljärgnevalt tegemist edasise töö lähtematerjaliga, mis regulaarselt täpsustub.**

Tegevuskava elluviimise üldvastutus lasub SAL-il. See tähendab, et SAL algatab elluviimiseks vajalikud tegevused, kutsub kokku osapooled, koordineerib vastutuse jaotust jms. Info tegevuste hetkeseisust on kõikidel osapooltel jooksvalt olemas. Kord kvartalis toimub vastutavate osapoolte nõupidamine, mille käigus vaadatakse tegevuskava rida-realt üle ja täiendatakse vastavalt vajadusele (eemaldatakse ellu viidud tegevused, lisatakse uusi ja/või täpsustatakse olemasolevaid).

Tabel 11. Ettevõtlusstrateegia elluviimise tegevuskava

#	*Fookus*	Tegevus	Oodatud tulemus	Tähtaeg / periood	Vastutaja	Rahastus / eelarve
1	*Fookus C: Turundus, lobby ja võrgustumine*	Regionaalse arenguleppe ettevalmistamine ja sõlmimine ning ühiste algatuste elluviimine	Koostöös Saaremaa ja Hiiumaaga on sõlmitud piirkondlik arengulepe ning selles ette nähtud algatused on ellu viidud[18]	2026 IV kv–2027 I kv koostamine 2027+ elluviimine	KOV-id / SAL	KOV-id / SAL / toetusmeetmed
2	*Baasvõimekus ja taristu*	Turba-Rohuküla raudtee taastamine: • Ettevalmistustööd • Raudteeühenduse loomine	Läänemaal on kiire ja keskkonnasõbralik otseühendus Tallinnaga	2026 IV kv–2027 I kv *lobby* 6.2027 ettevalmistus-tööd	SAL-i raudtee-programmi direktor (kuni 6.2027) / riik	KOV-id (kuni 6.2027) / riik

[18] Täpsustuvad arenguleppe väljatöötamise käigus.

#	*Fookus*	Tegevus	Oodatud tulemus	Tähtaeg / periood	Vastutaja	Rahastus / eelarve
				2027+ elluviimine		
3	*Fookus C: Turundus, lobby ja võrgustumine*	Ühine *lobby* riigi suunal strateegilise tähtsusega küsimuste (raudtee, elektrivõimsus, eluasemed, ettevõtlusvaldkonna investeeringud) lahendamisel: • Kokkulepete sõlmimine (sõnumid, rollijaotus) • Järjepidev *lobby* kokkulepetest lähtuvalt	Riigi tasandil on teadvustatud ja otsustatud Läänemaa jaoks olulised arenguküsimused Riigi tasandil kujundatavates toetusmeetmetes arvestatakse Läänemaa spetsiifilisi vajadusi	2026 IV kv–2027 sisu ja sõnumite kokku leppimine 2027+ elluviimine	SAL-i juhataja / KOV-id jt partnerid	SAL / KOV-id
4	*Baasvõimekus ja taristu*	Uuemõisa tööstusala pilootprojekti kavandamine ja elluviimine	Algatatud detailplaneeringu kehtestamine ja vajaliku tugitaristu (teed, trassid) väljaarendamine, loomaks u 9 hektaril vajalikud tingimused uute ettevõtete tulekuks	2027 I kv ettevalmistus 2027–2029 elluviimine	Haapsalu Linnavalitsus / erasektor	Arenguleppe investeeringute meede / erasektor Kuni 1,5 mln
5	*Baasvõimekus ja taristu*	Maakonna ettevõtete ootuste ja vajaduste väljaselgitamine, koostöökohtade täpsustamine ja tegevuste elluviimine sellest lähtuvalt, sh: • Personaalsed struktureeritud kohtumised olulisemate ettevõtetega igas KOV-is (nt maakonna TOP 30) • Ühise ettevõtete andmebaasi (*Sharepoint* vms) loomine ja järjepidev uuendamine (ettevõtete arenguvajadused, koostööhuvi jms)	Ettevõtluse tugisüsteemil on ajakohane info maakonna suuremate ettevõtete vajaduste ja plaanide kohta (ühine andmebaas), mis võimaldab disainida teenuseid vastavalt reaalsetele vajadustele	2027–2035 (järjepidev protsess)	SAL-i ettevõtlus-konsultant / KOV-id	SAL / KOV-id
6	*Baasvõimekus ja taristu*	Elektrivõimsuse puudujääkide kaardistamine ja kitsaskohtade lahendamine koostöös ettevõtetega	Selgeks on tehtud kriitilised asukohad, kus (tootmis)ettevõtetel jääb elektrivõimsusest puudu, ja	2027	Lääne-Nigula Vallavalitsus / Elektrilevi / Elering / Imatra Elekter	

#	*Fookus*	Tegevus	Oodatud tulemus	Tähtaeg / periood	Vastutaja	Rahastus / eelarve
			koostöös võrguettevõtetega on kitsaskohad likvideeritud			
7	*Baasvõimekus ja taristu*	Ettevõtluse tugisüsteemi võimekuse tõstmine, sh: • Ettevõtluse tugisüsteemi rollide ja teenuste detailne kaardistamine • Rollijaotuse kokkuleppimine, vastava memorandumi koostamine ja info kommunikeerimine • Ettevõtluse tugisüsteemi sisemiste kompetentside arendamine (koolitused jms)	Ülevaade, kuidas süsteem toimib praegu, millised teenused on katmata, mida dubleeritakse jne Kokku on lepitud ja rakendatud mudel, kus ettevõtja saab vajaliku toe sõltumata sellest, kelle poole ta esimesena pöördub („ühe ukse lähenemine“). Vastav teave osapoolte rollide kohta on lihtsalt leitav Ettevõtluse tugisüsteemi osapooltel on valmisolek ja võimekus valdkonna arendamiseks	2027 kaardistus, kokkulepped (sisseostetud teenus) 2028+ elluviimine	SAL-i arendusjuht, ettevõtlus-konsultant / tugisüsteemi partnerid[19]	MATA
8	*Baasvõimekus ja taristu*	Kiltsi tööstusala tulevikuperspektiivi väljaselgitamine	Koostöös riigiga on välja selgitatud Kiltsi tööstusala perspektiiv (maade soetamine riigilt) ja kavandatud järgmised sammud	2027	Haapsalu Linnavalitsus	KOV
9	*Baasvõimekus ja taristu*	Lääne-Nigula potentsiaalsete tööstusalade väljaarendamine – omanike huvi väljaselgitamine ja alade arendamine: 1. Taebla (prioriteet) 2. Taebla-Nigula 3. Palivere 4. Risti-Kullamaa 5. Martna	Teada on alade omanike[20] valmisolek alade arendamiseks Saavutatud kogukondlikud kokkulepped, millist ettevõtlust on ala(de)l võimalik arendada Koostatud on detailplaneering(ud) arendaja vajadusest lähtuvalt Prioriteetsel alal on välja arendatud tugitaristu	2027 omanike huvi väljaselgitamine 2035	Lääne-Nigula Vallavalitsus	KOV / erasektor / toetusmeetmed

[19] KOV-id, HKHK, TLÜ Haapsalu kolledž, Töötukassa, KKLM, LRS
[20] Arendamine eeldab koostööd eraomanike ja riigiga, sest munitsipaalomandis ei ole terviklikku sobilikku ala.

#	*Fookus*	Tegevus	Oodatud tulemus	Tähtaeg / periood	Vastutaja	Rahastus / eelarve
10	*Fookus B: Uued majanduse kasvumootorid ja tuleviku-tehnoloogiad*	Mehitamata õhusõidukite (droonide) ja autonoomsete süsteemide valdkonna arendamine: • kood/Haapsalu käivitamine • Valdkonnale kontseptsiooni / äri-plaani koostamine (osapoolte kaardistamine, eesmärgistamine, ressursside määratlemine jne) • Droonide piloot-testala arendamine koostöös Kaitseministeeriumi, Kaitseliidu, Metroserdi jt-ga	Haapsallu (HKHK juurde) on rajatud koodikool fookusega autonoomsetel süsteemidel Valdkonnale on koostatud äriplaan, milles on välja toodud edasised tegevused valdkonnas	2027 kood / Haapsalu 2027 äriplaan / kontseptsioon	Haapsalu Linnavalitsus / SAL / HKHK (kood / Haapsalu) / Kaitseliit (testala)	Haapsalu Linnavalitsus / riik / toetusmeetmed
11	*Fookus B: Uued majanduse kasvumootorid ja tuleviku-tehnoloogiad*	Tervisemajanduse valdkonna[21] süsteemne arendamine: • Valdkonna ettevõtete ja organisatsioonide hetkeolukorra, ootuste ja vajaduste kaardistamine • Edasise koostööformaadi (nõukoda vms) ja tegevusplaani kokkuleppimine ning elluviimine	Kaardistatud on valdkonna hetkeseis ja vajadused Loodud on regulaarselt koos käiv peamisi osapooli[22] kaasav koostööformaat / terviseklaster, millel on konkreetne tegevuskava	2027 kaardistus ja kokkulepped 2028+ tegevuskava elluviimine	SAL-i arendusjuht	2027 SAL (MAK) 2028+ täpsustub
12	*Fookus B: Uued majanduse kasvumootorid ja*	Sinimajanduse arengupotentsiaali väljaselgitamine (kalandus,	Välja on selgitatud täpsemad valdkonnad ja konkreetsete	2027 uuring	SAL (tellib uuringu)	KRAV[23] jt toetus-meetmed

[21] Fookuses on vanemaealised ja liikumise erivajadusega inimesed.

[22] SA Läänemaa, TLÜ Haapsalu kolledž, Haapsalu Kutsehariduskeskus, SA Läänemaa Haigla, Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus SA, Eesti Spaaliit ja piirkonnas tegutsevad spaad (Hestia, Fra Mare, Wenden)

[23] Kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tõstmise meede

#	*Fookus*	Tegevus	Oodatud tulemus	Tähtaeg / periood	Vastutaja	Rahastus / eelarve
	tuleviku-tehnoloogiad	mereturism, sadamateenused, mereressursid, tehnoloogiad) • Lähteolukorra ülevaade (sadamad, ettevõtted jne) • Koostöövõrgustiku ellukutsumine (kui eelnev analüüs seda toetab) • Täpse tegevuskava koostamine, sh ettevõtete nõustamine, arendusprojektide elluviimine	osapoolte huvi teemaga tegelemiseks Vastavalt uuringu tulemustele on loodud võrgustik ja täpne tegevuskava	2028 võrgustik ja tegevusplaan 2029+ edasine arendus		
13	*Fookus B: Uued majanduse kasvumootorid ja tuleviku-tehnoloogiad*	Piirsalu kaitsetööstuspargi käivitamine; KOV-i roll: • Tõhus loamenetlus • Kiire infovahetus • Ettevõtte ja kogukonna vahelise kommunikatsiooni korraldamine, kitsaskohtade lahendamine	Piirsallu on osapoolte (riik, ettevõtted, kohalikud elanikud jt) huve arvestades rajatud kaitsetööstuspark, mis on loonud uusi keskmisest kõrgema palgaga töökohti (u 75)	2027–2028	Lääne-Nigula Vallavalitsus / riik	Riik / erasektor
14	*Fookus B: Uued majanduse kasvumootorid ja tuleviku-tehnoloogiad*	Andmekeskuste rajamine Lääne-Nigula valda (Risti, Jõgisoo); KOV-i roll: • Planeeringute tõus menetlemine, sh infovahendus arendajaga (teekaardi koostamine) • Arendajate ja kogukonna vahelise kommunikatsiooni korraldamine, kitsaskohtade lahendamine	Andmekeskus(ed) on käivitunud, olles loonud uusi kõrgepalgalisi töökohti	2028 planeeringute kehtestamine 2029+ rajamine	Lääne-Nigula Vallavalitsus / erasektor	Erasektor
15	*Baasvõimekus ja taristu*	Tööstuse tn tööstusala arendamine: • Eeltööd	Planeering on kehtestatud Edasi toimub kruntide müük koos taristu arendamise kohustusega või taristu väljaarendamine ja	2028–2035	Haapsalu Linnavalitsus	Toetusmeetmed / erasektor

#	*Fookus*	Tegevus	Oodatud tulemus	Tähtaeg / periood	Vastutaja	Rahastus / eelarve
		• Toetusmeetmete abil / erasektoriga koostöös taristu rajamine	kommunikatsioonidega varustatud kruntide müük vastavalt võimalustele			
16	*Baasvõimekus ja taristu*	Tööstusalade turundamine: • Investinwest.ee kodulehe kaasaajastamine (pakkumisel olevate tootmisalade info koondamine ja ajakohasena hoidmine) • Asjakohase info esitamine Maa- ja Ruumiameti tööstusalade kaardirakenduses • Turundustegevuste elluviimine maakonna turunduskava ja konkreetsete arendusprojektide alusel	Info saadaolevate tööstusalade võimaluste kohta on kättesaadav ja sihtgruppide hulgas levinud, tootmisalade portaal on uuendatud detailse kruntide info ja kontaktidega Maakonna tööstusalade turundustegevused on ellu viidud, loodud on uued töökohad	2027 portaali uuendamine 2028+ turundus-tegevused	SAL-i ettevõtlus-konsultant / KOV-id	SAL (portaal) Turundus projektide raames
17	*Fookus C: Turundus, lobby ja võrgustumine*	Maakonnaülene terviklik turundus: külastuskeskkond, elukeskkond ja ettevõtluskeskkond: • Turundusstrateegia ja -plaani koostamine (sisseostetud teenus) • Turundustegevuste elluviimine	Läänemaa on laiemalt tuntud kui ihaldusväärne sihtkoht külastamiseks, elama ja tööle asumiseks	2028 plaani koostamine 2028+ elluviimine	SAL-i turundus-spetsialist koostöös KOV-ide jt partneritega	MATA (strateegia ja tegevusplaan)
18	*Baasvõimekus ja taristu*	Elamumajanduse arendamine: • Planeeringute koostamine valmisoleku loomiseks • Eluasemete rajamine koostöös erasektoriga, kasutades toetusvõimalusi	Arendajatele on loodud soodsad eeltingimused (planeeritud krundid) taskukohaste elamispindade rajamiseks, mille tulemusena on suurenenud eluasemete pakkumine	2035	KOV-id / erasektor	KOV-id / toetus-meetmed

#	*Fookus*	Tegevus	Oodatud tulemus	Tähtaeg / periood	Vastutaja	Rahastus / eelarve
19	*Fookus B: Uued majanduse kasvumootorid ja tuleviku-tehnoloogiad*	Ringmajanduse potentsiaali väljaselgitamine ja arendamine: • Ettevõtete teadlikkuse tõstmine (koolitused, materjalid) • Uuring maakonna potentsiaali väljaselgitamiseks • Jätkuplaan vastavalt uuringu tulemustele, sh korduskasutusala rajamine Haapsalu keskkonnajaama	Kasvanud on ettevõtete teadlikkus ringmajanduse olemusest ja võimalustest Välja on selgitatud täpsemad valdkonnad ja konkreetsete osapoolte huvi teemaga tegelemiseks Eelnevast lähtuvalt on koostatud täpsem tegevusplaan valdkonna arendamiseks	2028–2032	SAL (tellib uuringu) Haapsalu Linnavalitsus	KRAV / MATA jt toetus-meetmed
20	*Fookus A: Kohaliku majanduse tugevdamine*	Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete teadlikkuse kasvatamine, oskuste arendamine ja nõustamine (nõustamistegevused, koolitused ja seminarid, info- ja teavitustegevused, võrgustike tegevused jt ettevõtete jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime kasvatamisele suunatud tegevused)[24]. Põhiteemad: • Teadmuspõhine innovatsioon ja uued tehnoloogiad • Tööstuse konkurentsivõime • Ekspordivõimekus ja rahvusvahelistumine • Tootlikkus • Digitaliseerimine • Kestlikkus	Olemasolevad Läänemaa ettevõtted kasutavad arenguks erinevaid nõustamis- ja toetusvõimalusi, suurendamaks lisandväärtust ja konkurentsivõimet	2027–2029	SAL-i ettevõtlus-konsultant / KKLM	MAK / MATA / LEADER

[24] Tegevused toimuvad iga-aastase maakondlike arenduskeskuste meetme (MAK) tegevuskava alusel.

#	*Fookus*	Tegevus	Oodatud tulemus	Tähtaeg / periood	Vastutaja	Rahastus / eelarve
21	*Fookus A: Kohaliku majanduse tugevdamine*	Läänemaa ettevõtluskonverentsi läbiviimine ja ettevõtjate tunnustamine (iga-aastane sündmus)		2027–2035	SAL-i ettevõtlus-konsultant	MATA
22	*Fookus A: Kohaliku majanduse tugevdamine*	Kohaliku toiduvõrgustiku edasiarendamine: • Kohaliku toidu suursündmuste korraldamine • Agroturismi teenuste arendamine	Igal aastal on toimunud vähemalt kaks kohaliku toidu suursündmust (Gurmeeturg, Läänemaa toidunädal) Suurenenud on Läänemaa toidu ja maaeluelamuste valik, nähtavus ning ettevõtete koostöö	2027–2029	KKLM	LEADER
23	*Fookus A: Kohaliku majanduse tugevdamine*	Turismivaldkonna arendamine ja Läänemaa kui külastuskeskkonna turundamine lähtuvalt Läänemaa turismi arengukavas 2026–2030[25] kokku lepitud võtmevaldkondadest: • Haapsalu ajalooline kuurort ja mudaravi traditsioonid • Kvaliteetsed kultuurielamused • Rannarootsi pärandkultuur • Loodusturismi arendamine • Meeskonna- ja kliendiürituste elluviimine - äriturism	Turismi arengukavas ette nähtud tegevused on ellu viidud[26]	2027–2030	SAL-i turismijuht ja turismi turundusjuht	DMO / MATA[27] / KOV-ide sihtfinantseering

[25] Kättesaadav: LINK

[26] Tegevuskava on kättesaadav: LINK

[27] Maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede